

Z literatury

Book reviews

Mikulica O., Grim T., Schulze-Hagen K. & Stokke B. G. 2017: *The Cuckoo: The Uninvited Guest*.

Wild Nature Press, Plymouth (ISBN 978-0-9955673-0-6). 160 str., cena 27 EUR.

Kukačka obecná (*Cuculus canorus*) je sice notoricky známým ptačím druhem, přesto ji ale normální smrtelník zpravidla nevidá denně. Ani odborníci, kteří jejímu studiu zasvětili část svého života, nejsou zatím schopni dokázat nebo vyvrátit řadu teorií, které se snaží vysvětlit některé zásadní momenty její biologie. Tento druh se totiž na většině míst svého areálu vyskytuje v nízkých populačních hustotách, zejména samice snadno unikají lidské pozornosti, a proto není snadné kukačky systematicky pozorovat, natož studovat. Je proto obdivuhodné, jaká kniha nedávno vyšla. Díky dlouholeté fotografické vášni a trpělivosti Oldřicha Mikulici máme teď totiž možnost nahlédnout do života kukaček v mimořádném detailu. Již při prvním prolistování publikace uchvátí čtenáře nejen mistrné letovky rozparáděných samců kukaček, ale zejména intimní záběry týkající se reprodukce, od samic čelících při snášení vajec přímým útokům hostitelů až po detaily kukaččích mláďat vytlačujících vejce svých pěstounů. Rovněž zarazí množství hostitelských druhů, u nichž byly fotografie pořízeny.

Snímky v knize nepochybně hrají ústřední roli, rozhodně se ale nejedná o tuctovou fotografickou publikaci o ptácích. Určitě se začtete i do textu, protože ten neslouží jako laciný doprovod fotografií, nýbrž je veden velmi často v živém a zasvěceném dialogu s obrazy a nezříd-

ka i s čtenářem samotným. Kniha jako celek se tak stává nevšední reflexí toho, co vše už o kukačce obecné víme, ale i toho, co o ní stále ještě nevíme. Text je psán svěžím popularizačním stylem, aniž by mu to ale ubíralo na důkladnosti a obsahové závažnosti. Autoři totiž nejen poutavě líčí podrobnosti ze života tohoto hnízdního parazita, ale nebojí se zároveň ptát a vysvětlovat, *proč* se kukačky a jejich hostitelé chovají tak, jak máme možnost v knize sledovat.

Po nadšené předmluvě z pera Nicka Daviese následují dvě úvodní kapitoly, které stručně představují kukačku obecnou a další obligátní hnízdní parazity. Poté autoři chronologicky popisují jednotlivé fáze hnízdního cyklu kukačky obecné, od výběru hostitelů a hledání hnízd, přes snášení vajec a vývoj mláďete až po jeho vyvedení z hnízda. Průběžně se dozvídáme o celém arzenálu adaptací kukačky a protitazích, které se u hostitelů vyvinuly během jejich dlouhého koevolučního zápolení s tímto hnízdním parazitem. Autoři mj. neopomínají zmínit ani triky jiných parazitických druhů kukaček, které u naší kukačky nenajdeme. Rovněž nastiňují metody, které se ke studiu kukaček a jejich hostitelů používají. Závěrem ovšem přiznávají, že zatímco poměrně dobře známe řadu přízpusobení, která kukačka obecná využívá během rozmnožování, máme jen velmi málo informací o tom, proč došlo v západní Evropě k jejímu drastickému úbytku a jak mu efektivně čelit.

Zasvěcený čtenář mezi řádky důvěrně poznává původní vědecké studie, s nimiž text kriticky pracuje, které autoři ale vzhledem k popularizačnímu stylu zřejmě záměrně necitují, a někomu by tak mohly primární zdroje chybět. To by jistě bývalo šlo vyřešit obsáhleším seznamem literatury na konci knihy a citace v textu jen nenápadně očíslovat, aby se co nejméně narušil tok textu. Mně

osobně ale absence citací nijak nevadila. K některým studiím jsou autoři zdravě skeptičtí, k výsledkům některých jiných bych byl ale rovněž poněkud opatrnější, i když chápu, že do populárně naučného textu se jednoduše všechny pochyby vejít nemohou. Z inspirativních otázek vybízejících k dalšímu bádání zmiňme na ukázkou jen tři: Podaří se někdy přímo prokázat mechanismus, díky němuž se udržují hostitelské rasy, tj. zda a jak si dcery vybírají stejný druh hostitele jako jejich matky? Vytvářejí si kukačky cíle-

ně nové příležitosti k parazitaci tím, že ničí inkubované snůšky hostitelů, kam nestihly včas snést svá vejce? Má bílá skvrna na hlavě mladé kukačky adaptivní význam?

Závěrem bych rád zdůraznil, že publikace není jen souborem mimořádných snímků ze života kukaček, jak by se mohlo zprvu mylně zdát, ale vypráví napínavý koevoluční příběh, který se odehrává i v našich luzích a hájích. Přečtěte si ho, stojí to za to.

Petr Procházka